

Wijziging van artikel 240bis en intrekking van artikel 451ter van het Wetboek van Strafrecht met uitsluiting van provinciale en gemeentelijke voorschriften.

MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 3

§ 1. Inleiding

Een voorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, voor wat betreft de daarin opgenomen bepalingen ten aanzien van anti-conceptionele middelen, is van regeringswege reeds enige tijd geleden in het vooruitzicht gesteld. Dadelijk na zijn optreden heeft het tegenwoordige kabinet, bij monde van de Minister-President, te kennen gegeven, dat het bereid was die bepalingen nader te bezien, zodra een daartoe geconsulteerde gespreksgroep advies zou hebben uitgebracht (*Handelingen II*, zitting 1964—1965, blz. 1310, linker kolom). De kwestie van een eventuele wetswijziging op dit stuk had overigens al onder het vorige kabinet een punt van discussie uitgemaakt bij overleg tussen de Regering en de Staten-Generaal¹⁾; in die bewindsperiode is ook de bedoelde gespreksgroep door de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid Dr. A. J. H. Bartels ingesteld.

Bij de algemene beschouwingen over de rijksbegroting voor 1966, en bij de parlementaire behandeling van de hoofdstukken van die begroting welke op de departementen van Justitie en van Sociale Zaken en Volksgezondheid betrekking hebben, is deze kwestie nader ter sprake gekomen²⁾. Zij is ook aangevoerd in de passage over „Geboorteregeling” in de Volksgezondheidsnota 1966 (Kamerstuk nr. 8462, blz. 192/193).

Het thans gedane voorstel tot wijziging van de artikelen 240bis en 451ter van het Wetboek van Strafrecht vormt — in samenhang met het gelijktijdig ingediende, in de Volksgezondheidsnota 1966 aangekondigde, ontwerp van een Wet op de medische hulpmiddelen — het resultaat van het te dezer zake gehouden beraad en gepleegde overleg. Daarbij stonden, behalve het rapport van de bovenbedoelde gespreksgroep, ook de recente rapporten van een tweetal niet van overheidswege in het leven geroepen commissies ter beschikking. Gedoeld wordt hier vooreerst op een commissie, ingesteld door de Hervormde Raad voor Kerk en Gezin, de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming en de Protestantse Stichting voor Verantwoorde Gezinsvorming (de Commissie-de Brauw), en voorts op de door het bestuur van het Centrum voor staatkundige vorming ingestelde Commissie-Borgart³⁾.

Zowel de gespreksgroep als de twee hier genoemde commissies hebben zich in hun rapporten kritisch uitgelaten over de geldende wettelijke bepalingen betreffende middelen tot voorkoming van zwangerschap. In het rapport van de gespreksgroep is aangedrongen op algehele schrapping van de op dit

stuk bestaande bepalingen van het Wetboek van Strafrecht. De Commissie-de Brauw wilde die bepalingen vervangen door verbodsbepalingen op te nemen in een afzonderlijke wet, die — afgezien van te stellen kwaliteitseisen e.d. — beperkt zouden zijn tot aflevering van contraceptiva aan minderjarigen onder de achttien jaar (anders dan door de ouders of de voogd, dan wel door een arts) en tot het openlijk ten toon stellen van de middelen. Iets minder ver gaan de aanbevelingen van de Commissie-Borgart, die echter toch ook de verstrekking van de middelen door ouders of voogden — of, met hun toestemming, door een arts — vrijgelaten wenste te zien (zonder beperking voor wat de leeftijd van de minderjarigen betreft) en die voorts enige uitzonderingen op het bestaande verbod van artikel 451ter van het wetboek heeft bepleit, waarbij zij het oog heeft gericht op de vrijheid van informatie en verantwoorde voorlichting. Zo wil die commissie o.a. het zichtbaar ten verkoop voorhanden hebben van de middelen door bevoegde verkopers (apothekers, apotheek houdende artsen, drogisten en consultatiebureaus) buiten het bereik van de strafwet brengen. Daarnaast heeft zij, evenals de gespreksgroep en de Commissie-de Brauw, voorschriften ter waarborging van de deugdelijkheid etc. aanbevolen.

Kritisch gesteld ten aanzien van de geldende bepalingen is ook een op 20 december 1965 mede ter kennis van de ondergetekende gebrachte resolutie van de Nationale Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid, opgesteld in overleg met het Algemeen Centraal Bureau voor de Geestelijke Volksgezondheid, het Katholiek Nationaal Bureau voor Geestelijke Gezondheidszorg en het Nationaal Protestants Centrum voor de Geestelijke Gezondheidszorg. Daarin is o.m. overwogen: „dat de hier te lande ingevoerde wetgeving met betrekking tot de verkrijgbaarstelling van anti-conceptionalia remmend werkt en schadelijk is voor de geestelijke volksgezondheid”. Geconcludeerd wordt o.a., „dat geen beletselen in de weg mogen worden gelegd aan huwelijkspartners, die een bewuste regeling van het kindertal nastreven”, en „dat het daarom van psycho-hygiënisch standpunt bezien van niet minder belang is, dat de huwelijkspartners in vrijheid een keuze kunnen doen uit de middelen of methoden, die een bewuste regeling van het kindertal bevorderen”.

§ 2. Uitgangspunten van gespreksgroep en commissies

In hun uiteenzetting van de beginselen waarvan moet worden uitgegaan, stemmen de uitgebrachte rapporten van de gespreksgroep en de beide commissies in meer dan één opzicht materieel overeen, al zijn er ook onmiskenbare verschillen. Voor een goed begrip van de overwegingen die de regering hebben geleid bij de indiening van het onderhavige wetsontwerp, lijkt het de ondergetekende dienstig de bedoelde uiteenzettingen hier letterlijk weer te geven.

De *gespreksgroep* heeft haar uitgangspunten als volgt onder woorden gebracht.

„Verantwoorde gezinsvorming en geboorteregeling” is in onze tijd een algemeen aanvaard gegeven en begrip geworden. Hoewel de verantwoordelijkheid hiervoor nadrukkelijk bij de

1) Dit punt is ter sprake gebracht door het lid van de Tweede Kamer, de heer Lamberts, bij de openbare commissiebehandeling van de begroting van het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid voor 1964. Het is vervolgens bij de behandeling van de begrotingen voor 1965, van dat departement en van Justitie, aan de orde geweest. Vgl. het verslag van het verhandelde in openbare commissievergaderingen, 1963/64, blz. C 70—73 en 1964/65, blz. C 208—211 en C 487—492.

2) *Handelingen II*, 1965/66, blz. 251, rechterkolom, blz. 571, rechterkolom, en 572, linkerkolom; memorie van toelichting op wetsontwerp nr. 8300 (Justitiebegroting 1966), blz. 2, rechterkolom, en 3, linkerkolom; verslag van het verhandelde in openbare commissievergaderingen, 1965/66, blz. C 10 en C 949—C 955. Vgl. ook het door de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid gegeven antwoord, dd. 24 mei 1965, op schriftelijke vragen van het lid van de Tweede Kamer, de heer Geertsema; *Aanhangsel Handelingen II*, 1964/65, blz. 319 en 320.

3) Het rapport van die commissie is dit jaar in druk verschenen als geschrift nr. 139 van het Centrum voor staatkundige vorming.

individuele mens berust, dient zijn denken en handelen dien-aangaande te kunnen plaatsvinden in een omgeving en in een sfeer die

- a. deze verschijnselen eveneens als positief erkent en
- b. de individuele mens, indien hij dit wenst, bovendien de kennis en de middelen verschafft, die hem in staat stellen aan zijn eigen verantwoordelijkheid vorm te geven.

„Ad a. De huidige bepalingen zoals die thans met betrekking tot anti-conceptionalia in artikel 451ter en artikel 240bis in het Wetboek van Strafrecht voorkomen, voldoen niet aan deze eis. Er kan wat dit betreft worden gezegd dat de huidige wetgeving is achtergebleven bij de ontwikkelingen die zich in het rechtsbewustzijn hebben voorgedaan.

Ad b. „Verantwoorde gezinsvorming en geboorteregeling” kent vele aspecten die nauw samenhangen met de gezondheid in somatische zin. Vele middelen hebben immers, afgezien van hun anti-conceptionele werking, ook nog andere specifiek-biologische consequenties, wat zowel voor de langs biochemische, pharmacologische of „medicamenteuse” als voor de langs mechanische weg werkende middelen geldt.

Zo mogelijk nog nauwer is het verband van „verantwoorde gezinsvorming en geboorteregeling” met de geestelijke gezondheid. De regulering en beheersing der seksualiteit is nu eenmaal sinds de grijsheid een der centrale problemen van de mens, niet in de laatste plaats door de consequenties ervan voor zijn directe omgeving: zijn gezin en familie. Omdat een optimale toestand ten aanzien van deze zaken nog lang niet bereikt is, mag van een gezondheidsprobleem worden gesproken.

Nu geldt vrijwel algemeen dat in sectoren die een actieve gezondheidsbevordering behoeven, de steun van de overheid moeilijk kan worden gemist. Deze steun lijkt de groep in het onderhavige geval vooral te liggen op het terrein van de voorlichting. De overheid kan hier een actieve rol spelen in directe zin door financiële bijdragen aan de organisaties die zich met voorlichting bezig houden, maar er is ook steun mogelijk in een meer indirecte zin. Om dit laatste gaat het hier.

Allereerst zijn de huidige strafwettelijke bepalingen m.b.t. het geven van voorlichting beperkend in die zin dat het verstrekken van informatie niet geheel vrij is. Verder mag men aannemen dat het effect van de voorlichting ten nauwste zal samenhangen met de context waarin dit probleem is gevat. Nu is in de huidige strafbepalingen geboorteregeling ondergebracht bij de misdrijven tegen de zeden, terwijl zelfs geboorteregeling en verstoring van de zwangerschap in één zinsnede worden genoemd.

De groep is van mening dat een en ander voor niet weinigen een belemmering kan betekenen om tot een uitgebalanceerde instelling in dit opzicht te komen. Er wordt hier immers van officiële zijde een psychologische barrière opgeworpen doordat bepaalde facetten van de „geboorteregeling” in het vlak van het onoirbare worden geplaatst, hetgeen een verantwoorde voorlichting onnodig bemoeilijkt. Hierbij komt nog dat de huidige strafbepalingen wegens de vertraging in de wetgeving (zie boven) de verkoop van de middelen indirect gedeeltelijk in de banen van de sluikhandel hebben geleid, hetgeen ook het hygiënische aspect in engere zin in gevaar brengt. Tenslotte stelt het verbod van de verkoop en het geven van voorlichting aan jeugdige personen beneden 18 jaar de medicus in bepaalde gevallen voor ernstige problemen. De medische hulpverlening dient dus in dit opzicht niet aan leeftijdsgrenzen gebonden te zijn.”

Tot zover het rapport van de gespreksgroep. De *Commissie-de Brauw* heeft de principiële overwegingen waarvan zij is uitgegaan, aldus geformuleerd:

„Man en vrouw nemen, door en in hun huwelijk, de verantwoordelijkheid voor elkander en voor hun gezin op zich. Dit houdt in de verantwoordelijkheid voor het lichamelijke, psychische en geestelijke welzijn, zowel van henzelf als van de kinderen, die geboren worden. Daarnaast hebben zij ook een verantwoordelijkheid jegens de gemeenschap.

Zowel vanuit de persoonlijke als vanuit de maatschappelijke verantwoordelijkheid is geboorteregeling, gezien de huidige medische, demografische, economische, sociaal-psychologische en culturele situatie, opdracht. Deze opdracht kan, daar de geslachtsgemeenschap een in het huwelijk welhaast onmisbare uitdrukking is van het bijeen horen van man en vrouw, doorgaans niet worden vervuld door de zgn. algehele onthouding. In het algemeen hebben de gehuwden voor het nakomen van deze opdracht dus zgn. anti-conceptionele methoden nodig, die dus ook algemeen bekend moeten kunnen zijn.

Zo voor de toepassing daarvan middelen nodig zijn, behoren die middelen verkrijgbaar te zijn. Wel moeten er zekere beperkingen zijn terwille van de bescherming van de jeugd, wel moeten er ook garanties zijn, dat de (volks-)gezondheid door de middelen niet wordt geschaad, maar overigens dienen de middelen algemeen verkrijgbaar te zijn.

De vraag zou kunnen worden gesteld, of ook volwassenen niet geschaad kunnen worden door een algemene verkrijgbaarstelling van anti-conceptionele middelen. In principe mag deze mogelijkheid uiteraard niet worden uitgesloten. Nochtans is de commissie van oordeel, dat restricties ten aanzien van de verkrijgbaarheid van deze middelen zeer grote en algemeen bekende nadelen hebben, terwijl daarnaast dient te worden gesteld, dat de wetgever enerzijds de mogelijkheid, om ethische beslissingen van volwassenen in de daad om te zetten niet mag beperken, terwijl zij anderzijds de verantwoordelijkheid voor daden, die geheel in het persoonlijke vlak liggen, niet geheel of ten dele over kan en mag nemen.”

Na dit citaat uit het rapport van de *Commissie-de Brauw* moge thans letterlijk worden weergegeven hetgeen de *Commissie-Borgart* in de tweede en volgende alinea's van punt 3 van Hoofdstuk I van haar rapport heeft opgemerkt.

„De breuk met het verleden kan worden geschetst als een verandering in de ethische beoordeling van bepaalde anti-conceptionele gedragingen en als een verandering in het geestelijk klimaat rond de geboorteregeling.

In de eerste decennia van deze eeuw werden anti-conceptionele gedragingen, anders dan door onthouding van geslachtsverkeer, door grote groepen van de Nederlandse bevolking als onzedelijk afgewezen. Het bevorderen van zulke gedragingen in woord en geschrift en door het openlijk beschikbaar stellen van de geëigende middelen moest door de wetgever als een bedreiging van de openbare eerbaarheid, van de zedelijkheidsopvattingen en van de algemene volksgezondheid strafbaar worden gesteld. In deze tijd worden zulke gedragingen door grote groepen van de Nederlandse samenleving niet meer op louter ethische gronden afgewezen (d.w.z. eventueel wel op kerkelijk-ethische gronden). Het ligt dus voor de hand dat de wetgever, die niet heeft uit te maken wat zedelijk is doch slechts de in het volk levende, zedelijkheidsopvattingen heeft te beschermen, een keer neemt t.a.v. de propaganda voor en de beschikbaarstelling van zulke middelen. Deze wending wordt bovendien dwingend voorgeschreven door het feit, dat in de ontwikkeling van ruim een halve eeuw de zgn. „zedelijkheidswetgeving” van 1911 op dit punt door een bloeiende sluikhandel en anderszins steeds meer een dode letter dreigt te worden.

Ook het geestelijk klimaat rond de geboorteregeling, van waaruit de grondregels voor de veroordeling van onzedelijkheid goeddeels stamden, vertoont een ingrijpende verandering. Een halve eeuw — en langer — geleden werd een bewuste regeling van de gezinsgrootte op andere dan medische gronden (zoals sociale, economische, pedagogische, psychohygiënische) slechts door een zeer kleine minderheid gepraktiseerd. Al of niet verbonden met religieuze motiveringen werd de gezinsopbouw aan de krachten van de voor-reflexieve spontaneïteit overgelaten. De snelle aanwas van de wereldbevolking en in het bijzonder van het Nederlandse volk werd zeker nog niet in zijn consequenties voorzien. In de tweede helft van deze eeuw wordt door steeds bredere groepen van de samenleving de planning van het gezin en — tot

op zekere hoogte en vooral indirect — ook van de bevolking positief gewaardeerd.

Ondanks de tweevoudige breuk met het verleden is er toch tevens een continuïteit. Ook deze kan in tweeledig opzicht worden aangewezen, nl. ten aanzien van de waarden van huwelijk en gezin en ten aanzien van de grenzen van de staatsbemoeienis.

De waardering van huwelijk en gezin beweegt zich langs traditionele lijnen. Liefde en trouw bij voorkeur in een monogame en voor het leven durende binding beoefend, worden zowel ten bate van het individu als van de volkskracht nog steeds zeer hoog aangeslagen. Met het ter hand nemen van een bewuste regeling van het kindertal kunnen die liefde en trouw zelfs een toets van individualisering verwerven, waaraan de voor-reflexieve spontaneïteit vanwege de daaraan inherente gevolgen vaak minder toekwam. Het gezin en de bescherming van de daarin opgroeiende kinderen genieten nog steeds de waardering die er van oudsher aan gehecht is, zij het ook met wisselende beklemtoning.

Ook de grenzen van de staatsbemoeienis worden in 1966 niet wezenlijk anders gezien dan 55 jaar geleden het geval was. De wetgever onthoude zich van ingrijpen in het particuliere leven van de volwassen burgers, zolang daaruit niet ernstig en onduidelijk ongerief voor derden voortvloeit. Alleen de handhaving van de openbare orde, de bescherming van de openbare zedelijkheid en de bevordering van de volksgezondheid vormen in de onderhavige materie terrein voor de wetgever.

In het voorafgaande is nadrukkelijk gesproken over de anti-conceptie in verband met huwelijk en gezin. De commissie verheelt zich niet, dat een ruimer verkrijgbaar stellen van de middelen tot voorkoming van zwangerschap consequenties kan hebben op het terrein van het voor- en buitenechtelijk geslachtsverkeer. Hoewel de commissie zich ervan bewust is, dat in zulke verhoudingen het kind bijna steeds en bij uitstek als ongewenst moet worden beschouwd en de neiging om de geboorte van zulk een kind te verhinderen zeer sterk zal zijn, kan zij zich niet verheugen over de mogelijke consequentie van een verandering van de wetgeving, nl. een vermindering van de sociale weerstanden tegen voor- en buitenechtelijk geslachtsverkeer. Maar anderzijds kan ervan worden uitgegaan, dat het niet de bedoeling van de wetgever is om in welke richting dan ook in te grijpen in de bestaande, zich ontwikkelende en niet zelden uiteenlopende zedelijkheidsopvattingen op dit punt. De wetgever heeft hier een taak in de zin van jeugdbescherming, verder kan hij niet gaan.

Wellicht ten overvloede moge gezegd worden, dat hier wel een taak van voorlichting ligt voor de levensbeschouwelijke groepen, waarbij evengoed aan de kerken of confessionele organisaties als aan andere, niet-confessionele groeperingen dient te worden gedacht. Juist de onzekerheid omtrent de consequenties van een verandering in de wetgeving is een reden te meer voor de overheid om door een subsidiebeleid de voorlichting positief te steunen."

§ 3. Standpunt van de regering

Voor zover de hier weergegeven beschouwingen van de gespreksgroep en de twee genoemde commissies in strekking overeenstemmen, kan de regering zich daarmee ten volle verenigen. Dit volgt trouwens ook reeds uit de visie op de hier aan de orde zijnde vraagstukken waarvan blijkt is gegeven in de regeringsverklaring van 27 april 1965 en in de Volksgezondheidsnota 1966. Zij verheugt er zich over, dat er geleidelijk rondom dit gehele vraagstuk een klimaat is ontstaan, waarin een open en zakelijk gesprek mogelijk werd tussen de verschillende geestelijke groeperingen in ons volk. Zij erkent gaarne, dat dit een waarde in zichzelf heeft en van positieve betekenis is voor de verdere ontwikkeling van dit vraagstuk. Voor de ondergetekende was het dan ook geen vraag of een wetswijziging op het stuk van de anti-conceptionele middelen wenselijk is, maar hoe ver een voorstel tot wijziging zou behoren te strekken. Daarbij heeft hij in zijn overwegingen betrokken, dat het in de bedoeling ligt om, op basis van de voorgestelde Wet op de medische hulpmiddelen, bij algemene maat-

regel van bestuur bepalingen vast te stellen krachtens welke de vervaardiging, de invoer en de verkoop van contraceptiva in het belang van de volksgezondheid aan toezicht worden onderworpen¹⁾. Bij die bepalingen zullen dan o.a. eisen aan de verkooppunten en aan de verpakking worden gesteld.

De vraag of er daarnaast nog plaats zal zijn voor verbodsbepalingen in het Wetboek van Strafrecht, meent hij na ampel beraad in ontkennde zin te moeten beantwoorden. Gegeven de beperkingen die al ingevolge het bepaalde krachtens de ontworpen Wet op de medische hulpmiddelen zullen gelden — waardoor o.a. minder discrete verkoopmethoden niet te duchten zijn — en gelet op de nieuwe, open wijze, waarop in de rapporten het vraagstuk is benaderd, kan het er in feite slechts om gaan of (a) het verstrekken van contraceptiva aan minderjarigen beneden een bepaalde leeftijd in beginsel strafbaar moet blijven, en (b) of een strafbepaling betreffende het openlijk ten toon stellen van de middelen gehandhaafd dient te worden. Ten aanzien van deze beide punten zou de ondergetekende het volgende willen opmerken.

§ 4. Verstrekking aan minderjarigen

Vrije verkrijgbaarheid van middelen tot voorkoming van zwangerschap kan gevaren voor het geestelijk en zedelijk welzijn van de jeugd opleveren. Hierop is met name gewezen in het rapport van de Commissie-Borgart, die hier voor de wetgever een taak in de zin van jeugdbescherming acht weggelegd. Op blz. 10 van dat rapport is gesteld, „dat een ruimer verkrijgbaarstelling van de middelen tot voorkoming van zwangerschap consequenties kan hebben op het terrein van het voor- en buitenechtelijk geslachtsverkeer.” De Commissie-Borgart ziet als mogelijk gevaar „een vermindering van de sociale weerstanden tegen voor- en buitenechtelijk geslachtsverkeer.” Hoewel de Commissie-de Brauw zich in haar rapport niet uitdrukkelijk hierover heeft uitgelaten, is zij wellicht uitgegaan van overeenkomstige overwegingen; zij heeft althans voorgesteld het verstrekken van anti-conceptionele middelen aan minderjarigen onder de achttien jaar in beginsel strafbaar te doen blijven. De gespreksgroep heeft dit laatste daarentegen „sterk ontraden”. Zij stelt hieromtrent in haar rapport: „Het argument waarom men dit noodzakelijk zou kunnen vinden (het daardoor toenemen van de promiscuïteit bij jeugdigen) is namelijk niet juist; promiscuïteit heeft geheel andere oorzaken en achtergronden, die met de mate van beschikbaar zijn van middelen nauwelijks verband houden.”

Wat hiervan zij, de vraag rijst of een strafbepaling waarbij het verstrekken van contraceptiva aan minderjarigen beneden een zekere leeftijdsgrens in het algemeen wordt verboden, wel een juiste oplossing is en of zij als middel wel geschikt is om de daarmee beoogde bescherming te geven.

De ondergetekende moge in dit verband allereerst opmerken, dat naar zijn mening een bepaling van de hier bedoelde strekking een volkomen verkeerde indruk zou kunnen wekken. Het lijkt alsof de zedelijkheid plotseling niet meer in het geding is, wanneer de wettelijke leeftijdsgrens wordt bereikt. In zoverre zou haar effect, uit een oogpunt van bescherming van de goede zeden in het algemeen, averechts zijn. Op dit aspect van de zaak heeft de voorzitter van de Protestantse Stichting voor Verantwoorde Gezinsvorming, dr. P. J. F. Dupuis, nog onlangs met nadruk de aandacht gevestigd, in verband waarmee ook zijnerzijds de wenselijkheid van het stellen van een leeftijdsgrens in twijfel wordt getrokken.

Ook is in dit verband van belang dat men zich over de effectiviteit van een dergelijke strafbepaling ten aanzien van de jeugdigen waarop zij betrekking zou hebben geen illusie mag maken. Door de inschakeling van een derde kan zulk een strafbepaling gemakkelijk leiden tot een schijnbescherming.

Het lijkt voorts van belang te vermelden, dat de eerder genoemde — uit vooraanstaande deskundigen bestaande — gespreksgroep, ter zake nader geraadpleegd, tegen handhaving

¹⁾ Het bepaalde krachtens die wet zal niet van toepassing zijn op ovulatie remmende middelen. Deze blijven onder de werking van de Wet op de geneesmiddelenvoorziening.

van de bestaande verbodsbepaling ten aanzien van minderjarigen (ook) medische bezwaren heeft aangevoerd. Zij heeft er o.m. op gewezen, dat er blijkens de ervaring een toenemend aantal zeer jeugdige moeders zijn; dat bij jeugdige ongetrouwden veel abortus provocatus voorkomt; dat een wettelijk verbod m.b.t. het verstrekken van anti-conceptionele middelen aan jeugdigen ook de strijd tegen venerische ziekten ernstig belemmert. Op deze gronden heeft de gespreksgroep zich dan ook unaniem verklaard tegen elke verbodsbepaling met betrekking tot minderjarigen, ongeacht de daarin te hanteren leeftijds-grens.

Intussen zou men zich kunnen afvragen of het geheel doen vervallen van de bestaande strafbepaling ten aanzien van minderjarigen niet de onjuiste indruk zou wekken, dat de overheid zich weinig of niet bekommert om de gevaren met het oog waarop die bepaling destijds is vastgesteld. De ondergetekende zou echter geenszins met een negatieve daad — het doen vervallen van strafbepalingen — willen volstaan. Hij is van oordeel, dat een juiste oplossing voor de moeilijke problematiek, waarom het te dezen gaat, moet worden gezocht, en ook alleen kan zijn gelegen, in een positieve benadering van het vraagstuk. Met name dient de overheid — ervan uitgaande dat de primaire verantwoordelijkheid voor het geestelijk, zedelijk en lichamelijk welzijn van de jeugd ligt bij de ouders en de andere bij de opvoeding betrokken personen, instellingen en organen — zoveel mogelijk een zorgvuldige, op dat welzijn gerichte, voorlichting te bevorderen. De regering wil niet nalaten in dit verband te wijzen op de grote betekenis welke moet worden gehecht aan de verbreiding van gezonde denkbeelden omtrent een zedelijk en maatschappelijk verantwoorde beleving van de sexualiteit. Overigens meent de ondergetekende te mogen vertrouwen, dat de daartoe bevoegde organen en particuliere instellingen, in het bijzonder op de terreinen van volksgezondheid, individuele en gezinsvoorlichting en jeugdzorg, het hunne zullen bijdragen tot de bestrijding van de hierboven signaleerde gevaren. Naar zijn oordeel is daarvan meer te verwachten dan van een bestrijding langs strafrechtelijke weg op basis van een verwarring scheppende, ondoeltreffende en uit medisch oogpunt aanvechtbare strafbepaling.

Het is het geheel van deze overwegingen, die de ondergetekende tot de conclusie heeft gebracht, dat het beter is de in artikel 240bis Wetboek van Strafrecht opgenomen verbodsbepaling ten aanzien van het verstrekken van contraceptiva aan minderjarigen niet te behouden.

§ 5. Openlijk ten toon stellen

Het thans in artikel 451ter opgenomen verbod tot openlijk ten toon stellen van middelen tot voorkoming van zwangerschap berust klaarblijkelijk op de opvatting dat het in strijd zou zijn met de goede zeden om publiekelijk op het bestaan en de mogelijkheden tot gebruik van zulke middelen de aandacht te vestigen.

Op zichzelf genomen, dus los van hun bestemming, zijn deze middelen uit een oogpunt van bescherming der goede zeden in elk geval indifferente. Zij verschillen dan ook principieel van voorwerpen waarvan de aanblik, ook afgezien van de bestemming, zedelijke gevoelens kan kwetsen.

Verwerpt men de opvatting, dat het attenderen op middelen en methoden tot voorkoming van zwangerschap een onzedelijke daad is — en in die verwerping stemmen alle uitgebrachte adviezen overeen — dan komt een verbod tot uitstalling van de middelen min of meer in de lucht te hangen. Een ernstig bezwaar tegen handhaving van een dergelijk verbod is bovendien, dat bij het geven van sexuele voorlichting, anders dan in strikt besloten kring, de middelen niet mogen worden vertoond. Ook het laten zien van, bij voorbeeld, ovulatiereemmende middelen (de „pil”) levert dan een strafbaar feit op. Dit moet worden beschouwd als een moeilijk te rechtvaardigen belemmering van een goede en verantwoorde voorlichting.

Tenslotte is behoud van het verbod tot uitstalling niet goed te verenigen met de, met name ook door de Commissie-Borgart bepleite, vrijheid tot het zichtbaar ten verkoop voorhanden hebben op de toegelaten verkooppunten.

§ 6. Provinciale en gemeentelijke voorschriften

De in het vorenstaande uiteengezette overwegingen, die hebben geleid tot het indienen van het wetsontwerp, hebben consequenties voor de bevoegdheid van lagere wetgevers. Immers, de bezwaren tegen het behoud van de geldende bepalingen van het Wetboek van Strafrecht betreffende anti-conceptionele middelen doen zich evenzeer gevoelen ten aanzien van gemeentelijke of provinciale strafbepalingen op dit stuk. De met dit ontwerp beoogde doeleinden zouden worden doorkruist, wanneer lagere wetgevers voorschriften zouden vaststellen van dezelfde of nog verder gaande strekking als de bepalingen waarvoor thans wordt voorgesteld ze te doen vervallen.

Ook in het rapport van de Commissie-Borgart is gesteld (blz. 16 en 21), dat er op dit terrein geen plaats meer is voor eigen voorschriften van lagere wetgevers. „De commissie acht het namelijk ongewenst, dat te dezer zake ongelijkheid zou bestaan in de onderscheidene bevolkingscentra, nu zij er voorstandster van is, dat de Nederlandse burger de vrijheid dient te bezitten om — waar hij ook woonachtig mag zijn — naar eigen geweten er over te beslissen of hij/zij van anti-conceptiva gebruik zal maken. Het zou dan voor de van de rijkswetgever uitgaande regeling frustrerend werken, indien lagere wetgevers deze gelijkheid zouden doorbreken. Onderling afwijkende regels zouden daarenboven wederom het gevaar van sluikhandel in de hand werken. Ook zouden deze afwijkende regels enerzijds door de mobiliteit van de bevolking tengevolge van de hedendaagse communicatiemogelijkheden snel aan kracht inboeten en anderzijds ongewenste concentratie van de handel in bepaalde bevolkingscentra — waar uitsluitend de rijksregeling zou gelden — opleveren.”

Met de strekking van deze opmerkingen kan de ondergetekende geheel instemmen. In artikel II van het wetsontwerp is daarom de bevoegdheid van provinciale en gemeentelijke wetgevers tot het vaststellen van bepalingen op het onderhavige terrein uitgesloten.

Een overeenkomstige bepaling ten aanzien van andere dan provinciale en gemeentelijke wetgevers is onnodig te achten. Voor zover zij al competent zijn tot het vaststellen van voorschriften die (mede) op contraceptiva betrekking hebben — te denken is hierbij met name aan bedrijfslichamen — is die competentie toch beperkt door de doeleinden waartoe de verordenende bevoegdheid mag worden gebruikt. Onverenigbaarheid met hetgeen met het wetsontwerp is beoogd, is bij andere dan provinciale of gemeentelijke verordeningen daarom niet te verwachten.

De tweede volzin van artikel II bevat een overgangsbepaling voor bestaande voorschriften. Deze zullen van rechtswege vervallen op het tijdstip waarop de voorgestelde wet in werking treedt. Mede omdat het arrest van de Hoge Raad van 12 juni 1962, N.J. 484 — waarbij een gemeentelijke strafbepaling betreffende middelen tot voorkoming van zwangerschap onverbindend is verklaard — wel ruimte laat voor aanvullende bepalingen van minder wijde strekking, lijkt een uitdrukkelijke voorziening wenselijk om alle onzekerheid uit te sluiten.

§ 7. Tijdstip van het in werking treden

Artikel III is opgenomen met het oog op de wenselijkheid om het tijdstip van het in werking treden van de wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht te doen samenvallen met dat waarop het ter uitvoering van de Wet op de medische hulpmiddelen vast te stellen besluit inzake contraceptiva verbindend wordt. Aldus kan worden voorkomen, dat gedurende enige tijd in het geheel geen bepalingen vanwege de centrale overheid omtrent de verkoop etc. van anti-conceptionele middelen van kracht zouden zijn.

De Minister van Justitie,

SAMKALDEN.